

Lappuggla på Ekerö – första fyndet på 140 år

Hasse Andersson

Lördagen den 3 mars 2012 var det äntligen dags för oss att åka ut till stugan på Adelsö för att sova över en natt. Vi hade tidigare endast gjort några dagsturer hit ut under vintern. Förhoppningar fanns att få höra kattugglan och i bästa fall även sparvugglan.

Framåt sen eftermiddag tog vi en promenad med öronen påkopplade för fågelsång. En koltrast sjunger en bit bort. Plötsligt flyger en uggla upp framför Birgit. Jag hann inte se den och vi konstaterade att det säkert var en kattuggla. Efter ett par minuter får jag se en stor uggla lugnt flyga framför oss med sikte på en gammal björk i hyggeskanten. Där slår den sig ner med ryggen mot oss. Hjärtat slår några extraslag då jag inser att det här inte är någon kattuggla. Ugglan vrider på huvudet och spanar på oss två med sina intensiva ögon. *Tita grå* har kommit till Adelsö!

Lappugglan tar åter till vingarna och sveper tyst iväg. Vi hittar den strax sittande i en annan björk. För att kunna dokumentera den oväntade gästen småspringer jag hem efter kameran medan Birgit håller span. När jag är på väg tillbaka med andan i halsen, ger Birgit mig ett tecken och pekar upp i ett träd. Där sitter ugglan nästan rakt ovanför Birgit och spanar förvånat! Helt förstummade står vi där och ser varandra i ögonen alla tre. Till slut får lappugglan nog och flyger över åkern och försvinner in i skogen. Glad att jag fått ugglan på bild går vi tillbaka hem och det är dags att larma ut fyndet.

Under söndagen gör vi eftersök i områdena kring Hagalund och Tofta. Urpo och Micke är ute tidigt, men ingen av oss får syn på ugglan. Två dagar senare

Foto Hasse Andersson

Lappuggla på Adelsö.

är Urpo och Micke Tydén ute på Adelsö igen och nu är lappugglan framme! Vi slår larm igen och nu startar invasionen av lappuggleskådare.

De närmaste veckorna är det säkert minst 500 personer som rör sig i området och så gott som alla får härliga obsar. Vid ett par tillfällen ses två individer samtidigt vilket gör att vi börjar fundera på häckningsmöjligheter. Under hela mars ses åtminstone den ena lappugglan dagligen, men sedan är det dags att byta jaktmarker. Resten av våren och sommaren visar sig de två lappugglorna i närheten av Charlottenlund och Stora Dalby. Runt våra marker vid Hagalund ser vi inte lappugglorna något mer.

Observationerna blir mer och mer tillfälliga och eftersök av boträd ger inget resultat. Fram till den 9 september observerades båda ugglorna vid Charlottenlund, men därefter har endast en setts i området. När MOF har exkursion den 28 oktober till Adelsö sitter lappugglan på en stolpe nära Charlottenlund. Det blir den sista rapporterade lappugglan från Adelsö den här gången. Att vi skulle få dessa fantastiska observationer av en så oväntad art i våra marker var riktigt härligt!

En baksida med en så här publikdragande fågel visade sig tyvärr. Eftersom de flesta vill ta bilen så nära ugglan som möjligt kördes skogsvägen upp mot Hagalund sönder. Årstiden var inte lämpad för denna trafik då tjälen höll på att gå ur marken. När vi satt upp en skylt vid stora vägen om att undvika bilkörandet blev det bättre, men även nu parkerade inte alla bilen vid stora vägen. Man hade inte tid att ta en promenad på ca 400 m.

Reds kommentarer till fyndet: I kommunen har förutom på Adelsö också lappugglor observerats på Lovön 16–23 april och 5–6 juni 2012. På Adelsö har lappugglor setts samtliga månaderna från mars till oktober 2012. I Stockholms län har enligt min grova bedömning utifrån Svalan ungefär ett 100-tal individer av lappuggla rapporterats under 2012. I hela Sverige stiger antalet till kanske 1 000 ugglor (2 350 rapporter på Svalan 2012

jämfört med 70 under 2011!) Relationen är dock inte riktigt rättvis eftersom häckande lappugglor inte redovisas på Svalan.

Enligt Ottosson (2012) finns ca 400 par lappugglor i landet, främst i norra Sverige. Även om alla dessa hade en bra häckningssäsong 2010 och 2011 har jag svårt att tro att de ugglor som setts under 2012 enbart kommer från dessa par. Troligen måste man gå utanför landets gränser för att hitta rekryteringsområden för de ugglor som sågs 2012. Svalan visar en tydlig koncentration av fynd längs landets östkust från Stockholms län och norrut. Riksmuseet har fått in hela 59 lappugglor under 2012. Andelen ringmärkta ugglor var 14 % under åren 1993–2011 mot bara 7 % under 2012. Alla märkta ugglor som lämnats in hade svenska ringar och alla utom en är både märkta och återfunna i Norrland. Troligen har alltså de flesta av de lappugglor vi sett i stockholmstrakten har östligt ursprung.

De lappugglor som nådde ner till sydöstra Sverige redan hösten 2011 möttes av rik tillgång på smågnagare. Detta ledde sensationellt nog till 2–3 häckningar våren 2012 (Åke Nilsson, Kalmar, muntligt).

Frågan är vad som kommer att hända i vårt område våren 2013. Söker sig ugglorna tillbaka till sina ursprungsområden eller försöker de häcka där det hållit till under 2012? Uppenbart fanns ju ugglor kvar både på Lovön och på Adelsö sommaren 2012. Att de inte försökte häcka då berodde troligen på det magra utbudet av smågnagare. Inte heller kattugglorna häckade i någon större utsträckning i kommunen 2012. Inför 2013 verkar gnagartillgången något större och lappugglorna har dessutom blivit ett år äldre. Det skulle inte förvåna mig om vi under 2013 kommer att finna några par häckande lappugglor i länet och kanske i kommunen som ett resultat av invasionen 2012.

Referens

Ottosson, U. et al. 2012 *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. Vilnius.